

EDITURA PARALELA 45

ficțiune fără frontiere

Colecție inițiată de Gheorghe Crăciun

Redactare: Cosmin Perța
Tehnoredactare: Adriana Vlădescu
Pregătire de tipar: Marius Badea
Design copertă: Laurentiu Midvichi

EPP

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

RAMUZ, CHARLES-FERDINAND

Adam și Eva / Charles-Ferdinand Ramuz ; trad. din lb. franceză
și pref. de Jean-Louis Courriol. - Pitești : Paralela 45, 2018

ISBN 978-973-47-2433-8

I. Courriol, Jean-Louis (trad.)

821.133.1

traduki

Această carte a apărut cu sprijinul oferit de TRADUKI, o rețea pentru promovarea literaturii din care fac parte Ministerul Federal pentru Europa, Integrare și Afaceri Externe al Republicii Austria, Ministerul Afacerilor Externe din Republica Federală Germania, Fundația Culturală Elvețiană Pro Helvetia, KulturKontakt Austria (din însărcinarea Cancelariei Federale a Republicii Austria), Goethe-Institut, Agenția Slovenă de Carte JAK, Ministerul Culturii din Republica Croația, Resortul pentru Cultură al guvernului Principatului Liechtenstein, Fundația Culturală Liechtenstein, Ministerul Culturii din Republica Albania, Ministerul Culturii și Informației din Republica Serbia, Ministerul Culturii și Identității Naționale din România, Ministerul Culturii din Muntenegru, Ministerul Culturii din Republica Macedonia, Târgul de Carte de la Leipzig și Fundația S. Fischer.

Adam et Ève

Charles-Ferdinand Ramuz

Copyright © of the translation: S. Fischer Foundation by order of
TRADUKI

Copyright © Editura Paralela 45, 2018, pentru prezenta ediție
Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar
conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.
www.edituraparalela45.ro

CHARLES-FERDINAND RAMUZ

Adam și Eva

Traducere din limba franceză și prefață de Jean-Louis Courriol

Editura Paralela 45

Prefață

Pasionat de traducerea scriitorilor români clasici, am publicat în 2015, în limba franceză, romanul lui Liviu Rebreanu, *Adam și Eva*. Mi s-a părut interesant să traduc, în sensul celălalt, un titlu care sună identic, al unui scriitor elvețian de limbă franceză: *Adam et Eve*, de Ramuz. Doi autori intrați în panteonul literelor europene. Nu voi face aici un studiu comparativ, pentru că nu este obiectul acestei prefețe și fiindcă cititorul român este îndeajuns de familiarizat cu opera rebreniană și cu evoluția ei. Mă voi mărgini să previn cititorul român asupra lecturii acestui roman, destul de straniu ca formă, și să creionez figura scriitorului elvețian din cantonul Vaud, în special maniera lui de a scrie, care poate surprinde cititorul, mai ales dacă ia în mână pentru prima oară o carte semnată de Charles-Ferdinand Ramuz.

Așa cum titlul o indică imediat, cititorul are posibilitatea de a interpreta povestea ce urmează; romanul pune în scenă cuplul femeie-bărbat în căutarea împlinirii. Un nou Adam și o nouă Evă a timpurilor noastre. El este Louis Bolomey, bărbat de treizeci și șase de ani, fără profesie. Are o mică avere care-i permite să trăiască ocupându-se de stupi, de casă și livadă, de pescuit și vânatoare. Rămâne singur, după ce-i moare mama – tatăl i-a murit când el era foarte mic – și este nevoit să facă față vieții. Și frământărilor sufletești profunde: *Se îmbrăcase în dimineața aceea, se îmbrăcase o dată în plus ca să se dezbrace seara; vedea bine că viața nu este decât un ciclu nesfârșit. Nu era nici măcar un an de atunci. Un lucru nu e făcut decât ca să fie desfăcut, și refăcut de noi, și iar desfăcut. Ne lăsăm duși de timp fiindcă așa trebuie, dar e obositor. De asta era trist de când se trezea, având în față o ză despre care știa dinainte că va lăsa locul alteia, exact la fel, una care o nega pe cea dinainte.*

Trimiterea expresă la mitul originar este subliniată de primul extras din *Biblie*, introdus încă de la sfârșitul capitolului 2, sub altă formă tipografică (în italice), pentru a se

diferența de restul textului, într-un joc intertextual care se desfășoară pe tot parcursul romanului:

„Atunci a adus Domnul Dumnezeu asupra lui Adam somn greu; și, dacă a adormit, a luat una din coastele lui și a plinit locul ei cu carne. Iar coasta luată din Adam a făcut-o Domnul Dumnezeu femeie și a adus-o la Adam.”

O tristețe primordială pune stăpânire pe Bolomey până apare o femeie în existența lui, neașteptat, cu atât mai frumoasă și mai iubită. Scena apariției tinerei femei pe poteca dintre grădinile satului, unde bărbatul dormita la umbra unui nuc, este scaldată într-o lumină de miez de vară. Adrienne poartă o rochie albastră, iar Bolomey, culcat în iarbă, o privește de jos în sus, cum te-ai uita la o statuie. Observația a fost făcută și de o comentatoare a romanului, Sylvianne Dupuy (de la Universitatea din Geneva), care analizează întreg textul în lumina *Bibliei*, remarcând analogii izbitoare. Autorul însuși sugerează trimiterele la *Biblie* prin citatele care împănază narațiunea lui, într-un joc intertextual care nu e singura surpriză a acestei opere de o modernitate *avant la lettre*. Obsesiile și observațiile lui Bolomey, care trăiește mecanic succesiunea zilelor, sunt de natură existențială:

Vedea natura învârtindu-se în jurul lui cu anotimpurile, cu nopțile, cu palele ei de vânt, repetându-se întruna. Vedea bine că și el se repetă, când mergeau el și propria-i umbră lipsită de fantezie de-a lungul tufelor de garofiță care se seamănă singure cu o repetitivă încă-pățânare – făcând mereu aceeași umbră la aceeași distanță, în același loc, în față și pe lângă el.

Într-o scrisoare pe care i-o trimitea lui Henry Poulaille în 1924, Ramuz declara:

„M-am născut în 1878, dar să nu spunei.

M-am născut în Elveția, dar să nu spunei.

Să spunei că m-am născut în Pays-de-Vaud, care este un vechi ținut savoyard, pe malurile Rhônului, nu departe de izvoarele lui, unde se vorbește limba oc, adică franceza.

Sunt licențiat în litere clasice, dar să nu spunei.

Să spunei că m-am străduit să nu fiu licențiat în litere clasice, ceea ce nu sunt în fond, sunt doar un nepot de viticultor și de țăran pe care aș fi vrut să-l exprim.

Dar a exprima înseamnă a mări.

Singura mea nevoie este aceea de a mări.”

I

Doamna Chappaz aruncă feliile subțiri de cartofi în uleiul fierbinte din tigaie și se trase brusc înapoi, dând capul pe spate.

Apoi scutură cu smuciri repetate tigaia în timp ce uleiul bolborosea precum lacul când văturește pe vreme de furtună.

Atunci l-a văzut pe Bolomey sosind.

Cât o fi ceasul? De pe culoar, orologiul a sunat o singura dată. Unu după-amiază. „Ciudat”, spuse doamna Chappaz care scutură din nou tigaia. În obraji avea două buchețele de trandafiri migăloș pictate ca pe un vechi cadran de pendulă.

Bolomey se așezase la o masă sub copacii ce abia-și deschideau mugurii acoperiți de un praf subțire de parcă cineva ar fi golit peste ei un sac de ciment; doamna Chappaz își zice: „La ora asta!”

A scos apoi din cuptor vasul pus la încălzit; a înșfăcat spumiera ce strălucea ca argintul, frecată de curând; s-a întors spre fata ei, Lidia, care tocmai intra pe ușă:

— Du-te să-l întrebi ce vrea.

— Pe cine?

— Păi nu vezi?

— Ia te uită! Louis, a spus Lidia; ce caută aici?

Lidia și-a pus pe masă tava de lemn cu toarte pe care erau așezate niște farfurii și un castron; o față înaltă care spune: „E cald”, mușcând dintr-un măr.

El nu s-a mișcat deloc. Se așezase și stătea cu coatele sprijinite pe masă; fata venea spre el, dar el nu dădea semne că o să se miște. Bucătăria dădea direct pe terasă; probabil că auzise ușa, auzise că venea cineva: dar nu s-a mișcat.

Ea i-a spus:

— Bună ziua, domnule Louis.

N-a răspuns nimic.

— Ce doriți?

— O cafea.

— Naturală?

A dat din cap, atât.

Ea și-a luat din nou mărul pe care-l vârâse în buzunarul șorțului și a mușcat din el când s-a întors, în timp ce cartofii presărați cu sare groasă așteptau pe tava ovală.

Și mușcând din măr:

— O cafea naturală.

— Du-te să-i servești pe domnii de colo, spuse doamna Chappaz. Pregătesc eu cafeaua până atunci.

Doamna Chappaz luă un prosop și se șterse pe mâini.

Cafetiera cea mare din alamă era pusă la încălzit pe un colț al plitei: „Ce i s-o fi întâmplat de a venit la ora asta?”

Se uită la Bolomey pe geam; îl vede așezat singur pe terasă de unde nu se mișcă.

Apoi îl vede că dă din cap.

Se șterge pe mâini, pune prosopul la loc în cui; ia un pahar din cele multe aliniat pe raft; îl vede pe Bolomey cum scoate o hârtie din haină și-o citește (nu-i trebuie mult timp), parcă se gândește, o împăturește, o pune la loc; și legănată un pic de vânt umbra se mișcă pe umerii lui, găurită ca un burete.

A întors paharul, un pahar obișnuit, înalt și strâmt cu un picior mare; își aruncă din nou ochii la el; e tot nemușcat. Ia o lingură din sertar, trei bucăți de zahăr pe care le pune una lângă alta pe un disc de nichel nu mai mare decât o monedă de cinci franci – la nu mai mult de zece-cincisprezece metri de ea, sub copacii unde sunt mese, cu pălăria lui de toate zilele, vesta lui de toate zilele, pantalonii lui de toate zilele, ușor de recunoscut și de nerecunoscut. „Mai bine s-ar fi însurat cu Lidia, își spunea doamna Chappaz; poate că ea s-ar fi potolit. Și pentru el ar fi fost mai bine.” Suspină. Suspină tare, scuturând capul exact ca Bolomey adineauri, flăcău cu avere, flăcău liber

de când i-a murit mama – mândria ei stă toată în această cafetieră din alamă bine lustruită cu un produs belgian, din care toarnă în pahar lichidul maroniu și tulbure.

„Păcat, că suntem și vecini, își zice ea. Nu-i merge prea bine pe acasă, probabil...” Și așază apoi paharul, lingura, zahărul: „Păcat! Și cu Lidia ce-o face, ce-o face eu cu fata asta?”

Lidia tocmai se întorcea:

— Caută să afli ce-i cu el. Cred că nu se înțelege bine cu soția.

— Crezi? Ești prea curioasă, mamă.

Lidia nu e curioasă. Ea își face datoria. Clienți în sala de mese, clienți la bar, iar celălalt singur pe terasă: merge de la unul la altul cu un pui, cu o sticlă de vin, o cafea. Asta îi e meseria.

Își terminase acum de mâncat mărul. Își dă seama că afară e la fel de plăcut ca în bucătărie, unde plita arde totuși de azi-dimineață din zori, bucătăria e însă scundă și umedă.

Iarna rămâne pitiță în casele noastre mult după ce primăvara a alungat-o de sub bolta înaltă a cerului, care este a tuturor. Înaltă, dar este oare și slabă? Cine ar ști să spună?

El – negricios din cap până în picioare; ea galbenă și verde.

Pune tava cu cafeaua lângă Bolomey pe masa neștersă, încă nu curățaseră pe terasă.

Majoritatea scaunelor și a meselor pliante de fier erau încă îngrămădite pe lângă zid, sub un mic acoperiș, printre pânze de păianjen și maldăre de frunze aruncate acolo de mătura grijulie a vântului.

Nu era rușinoasă, nu era deloc timidă; el își rezemase coatele în praf.

Ea i-a spus:

— Ați fi putut aștepta să șterg puțin cu cârpa, domnule Louis.